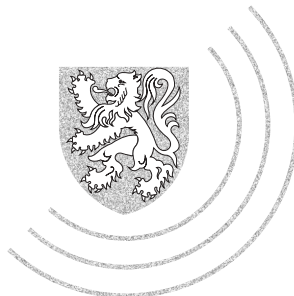

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2002-2003

22 januari 2003

GEDACHTEWISSELING

**met mevrouw Mieke Vogels, Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid, Gelijke Kansen
en Ontwikkelingssamenwerking, over het Evaluatierapport Centrum De Grubbe-Everberg
(maart-september 2002)**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Trees Merckx-Van Goey**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : mevrouw Patricia Ceysens.

Vaste leden :

mevrouw Sonja Becq, mevrouw Trees Merckx-Van Goey,
mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, mevrouw Ingrid van
Kessel ;

mevrouw Patricia Ceysens, mevrouw Claudine De
Schepper, de heren Jacques Devolder, Koen Helsen ;

mevrouw Niki De Gryze, mevrouw Marijke Dillen, de heer
Felix Strackx ;

de heren Guy Swennen, Jan Van Duppen ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel ;

de heer Jan Roegiers.

Plaatsvervangers :

mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, mevrouw Veerle
Heeren, de heren Luc Martens, Paul Van Malderen ;

de heren Jozef Browaeys, Frans De Cock, André Moreau,
Cis Schepens ;

de heren Wilfried Aers, Julien Libreht, mevrouw Marleen
Van den Eynde ;

de heren Patrick Hostekint, Chokri Mahassine ;

mevrouw Ann De Martelaer ;

de heer Kris Van Dijck.

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen hield op 12 december 2002 een gedachtewisseling met mevrouw Mieke Vogels, Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid, Gelijke Kansen en Ontwikkelingssamenwerking, over het Evaluatierapport Centrum De Grubbe-Everberg (maart-september 2002).

Het evaluatierapport werd aan de commissieleden overgezonden.

De heer Karel Henderickx, afdelingshoofd afdeling Gemeenschapsinstellingen nam aan de bespreking deel.

De voorzitter : Vandaag bespreken we het Evaluatierapport Centrum De Grubbe-Everberg (maart-september 2002).

Mevrouw Declercq heeft het woord.

Mevrouw Veerle Declercq : We stonden allemaal vrij kritisch tegenover de noodwet-Everberg. We blijven aandringen op het opstellen van een jeugd-sanctierecht. Ik hoor dat jongeren in Everberg meer kansen zouden krijgen dan jongeren in een gemeenschapsinstelling. In de toekomst mag dit onderscheid niet blijven bestaan.

We kunnen echter geen stap meer terug zetten. De mogelijkheden die de opvang in Everberg biedt, moeten blijven bestaan. Everberg werkt, en er kan specifieke opvang worden geboden. De oplossing is zeker beter dan degene die vroeger werd geboden door artikel 53 van de wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming, waarbij jongeren werden opgesloten in een gevangenis.

Ik maak me ook zorgen om het imago van de jongeren en opvoeders uit de sector. De berichtgeving gaat vaak over hoe slecht en hoe crimineel de jongeren wel niet zijn. Daar moeten we voorzichtig mee zijn. Het imagoprobleem geldt ook voor de opvoeders. Er zijn er die hun werk wel heel graag doen, al hebben ze dan vaak met stress te maken.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Het is goed dat er een evaluatierapport is opgesteld.

Het personeelsteam van de Vlaamse Gemeenschap is anders samengesteld dan dat van de Franse Gemeenschap. De Vlaamse personeelsformatie benadrukt sterker de rol van leerkrachten, maatschappelijk assistenten en begeleiders, terwijl in het

Franstalige team ook een geneesheer, met name een psychiater, is opgenomen. Zijn er nog andere verschillen in de personeelsformatie ?

Een van de afspraken bij de oprichting van het centrum De Grubbe was om een beroep te doen op huisartsen uit de omgeving. Het centrum zou immers gemakkelijker aanvaard worden door de plaatselijke bevolking, wanneer het de werkgelegenheid in de streek ten goede zou komen. Is dit een goede keuze gebleken ?

Gelukkig sluit de opvang in Everberg nauw aan bij de visie die is opgenomen in het Verdrag van de Rechten van het Kind en bij de visie van de Vlaamse Gemeenschap. Deze visies stellen een emancipatorische hulpverlening voorop, in plaats van louter opsluiting.

In de dagindeling zijn verschillende rookpauzes ingelast. Moeten deze pauzes zo strikt gereguleerd worden ? Mogen roken of niet blijkt een methode voor straffen en belonen te zijn. Is dit wel een goede manier voor belonen en straffen ?

Het team van de Vlaamse Gemeenschap staat in voor de begeleiding in het centrum zelf. Daarbuiten treden de sociale diensten van de jeugdrechtsbank op, een federale instelling dus. Bemoeilijkt de verschillende visie van de Vlaamse Gemeenschap en de federale overheid de zaken niet ? Bij de andere Vlaamse gemeenschapsinstellingen blijft de begeleiding, zowel in als buiten het centrum, een hoofdtaak van de Vlaamse Gemeenschap. Waarom wordt er een onderscheid gemaakt tussen begeleiding binnen en begeleiding buiten het centrum ? Waarom is er geen integrale begeleiding door de Vlaamse Gemeenschap ?

Van de jongeren die in Everberg verblijven, dient een verslag te worden opgemaakt. De verblijfsduur is echter vrij kort. Op pagina 17 staat dat de pedagogische equipe haar oriëntatieopdracht niet naar behoren kan uitvoeren omdat de jongere op elk ogenblik uit het centrum kan vertrekken, zodra er een plaats vrijkomt in een gemeenschapsinstelling. De pedagogische equipe begint vaak met veel goede moed aan een verslag over de jongere, en wil er ook diepgang in brengen, maar komt er niet toe dit naar behoren te doen omdat de jongere vaak snel het centrum verlaat. Hoeveel dergelijke adviezen zijn er met het oog op de oriëntatie van de jongeren reeds opgemaakt ? Dergelijke adviezen opstellen is nutteloos, vermits de randvoorwaarden ontbreken om dit naar behoren te doen. De jongeren kunnen immers te allen tijde door een beslissing van de jeugdrechtsbank worden overgeplaatst

naar een instelling of het thuismilieu. Hierdoor wordt de opdracht plots afgebroken zonder dat het team daar enige impact op heeft. Hoe kunnen we het team dan blijven motiveren en de interesse en inspanningen op peil houden ? Ook deze kritiek wordt geuit in het evaluatieverslag.

Eens te meer is de regelgeving hiervan de oorzaak. Het toont nog maar eens aan dat de kar voor het paard werd gespannen. Het centrum in Everberg kwam er te snel. Eerst had de overheid voor een jeugdsanctierecht moeten zorgen, waarin specifieke procedures waren uitgewerkt voor de preventieve en voorlopige hechtenis van jongeren. Het is steeds de stelling van mijn fractie geweest om een apart sanctiesysteem uit te werken met een jeugd-gevangenis, maar met de nodige bescherming en rechten van verdediging en ook met de mogelijkheid van beroep op alle prerogatieven die het kinderrechtenverdrag aan jongeren geeft.

De regering heeft echter een andere keuze gemaakt. Het zal moeilijk blijven aan de jongeren te bewijzen dat dit een rechtvaardige en behoorlijke bestuursoplossing is. We zullen kritiek blijven krijgen van de Verenigde Naties. De jongeren die in Everberg hebben verbleven, zullen een stempel krijgen opgeplakt van jonge boefjes.

Wat de opnames betreft, zijn er enkele opvallende cijfers. In september was er één opname en in augustus waren er twee. Dit is te wijten aan de zomervakantie, wanneer veel allochtone jongeren familie in hun land van herkomst gaan opzoeken.

Wat de nationaliteiten betreft, blijkt dat het vooral om Belgische jongeren gaat. De federale premier zei dat de jeugdgevangenis nodig was omdat er veel jongeren van de Oost-Europese maffia hier opereren. Er zijn vijf jongeren uit Roemenië en één uit Joegoslavië opgenomen. Diefstal met geweld zijn de feiten. Waarschijnlijk oordeelt de overheid omwille van dat predikaat 'geweld' dat het om gevaarlijke jongeren gaat.

Wat betreft de verblijfsduur, blijkt dat de meerderheid van de jongeren nauwelijks vijf dagen in Everberg verblijft. Slechts twee jongeren verbleven er langer dan één maand. Dit toont aan dat het beter was geweest om de capaciteit van zowel de gemeenschapsinstellingen van de Vlaamse als van de Franse Gemeenschap uit te breiden. Dan waren detacheringen van personeel van Everberg naar andere gemeenschapsinstellingen wegens leegstand in Everberg ook niet nodig geweest.

De voorzitter : Het rapport komt voor mij niet verrassend over, maar bevestigt wat we verwacht hadden over Everberg.

Wat betreft de nationaliteit, de helft van de jongeren is Belg en de helft niet-Belg. Bij die eerste groep zitten wellicht ook veel jongeren van allochtone oorsprong. In de groep van de niet-Belgen vinden we jongeren uit de hele wereld terug. Ook in het dossier van de inburgering komt de diversiteit van de nieuwkomers duidelijk naar voren.

Vermits de jongeren vrij kort in Everberg verblijven – de meeste slechts vijf dagen – moeten we van het centrum geen groot heropvoedingsinstituut maken. De nadruk moet liggen op onthaal en oriëntatie. Het zal ook steeds een overloopcentrum zijn, een buffer, al naargelang de situatie in de Vlaamse gemeenschapscentra.

Opvoeding in het thuismilieu blijft voor ons de voorkeur genieten. In Everberg komen de zwaardere gevallen terecht. Het is dan ook positief dat 9 op 24 jongeren toch nog thuis terecht kunnen na een verblijf in Everberg. Het gaat dan vooral om jongeren die niet zo lang in het centrum verbleven. Dat was voor mijn fractie het enige markante feit in het evaluatierapport. Ik dacht dat het in Everberg zou gaan om jongeren waarvoor de overheid steeds een vervangend thuismilieu zou moeten creëren. Dat blijkt dus niet te kloppen.

We zijn wel vragende partij om na te gaan wat er met de jongeren gebeurt wanneer zij Everberg verlaten en naar huis terugkeren. Ook moet worden bekeken hoe de gezinnen kunnen worden ondersteund. Het verloop van deze jongeren moet dus verder opgevolgd worden : lukt het als ze opnieuw thuis zijn, en lukt dat dan met omkadering, lukt dat met zware structurele ingrepen of lukt dat omdat er een soort waarschuwing werd gegeven waardoor gezinnen werden gealarmeerd ? Dat moet verder worden onderzocht.

Minister Vogels heeft het woord.

Minister Mieke Vogels : Ik denkt toch wel te kunnen zeggen dat Everberg als voorziening goed werkt, ondanks heel veel vragen en argwaan over de samenwerking tussen de verschillende overheden in dit land. Eigenlijk zijn er in Everberg weinig of geen problemen.

Everberg zou helemaal mooi werken, als het ingepast was in een jeugdsanctierecht en niet in de eerste plaats zou dienen als overloopcentrum. Het is nu inderdaad frustrerend dat een jongere die wordt

doorverwezen naar Everberg, daar maar blijft tot er plaats is in een ander gemeenschapscentrum, terwijl intussen in het kader van de voorlopige hechtenis wel is nagegaan wat er in de toekomst moet gebeuren met die jongere, of hij eventueel naar huis kan en onder welke begeleiding, enzovoort.

Het feit dat de jeugdrechters Everberg echt zien als een overlooptcentrum, is frustrerend voor het personeel dat de dossiers van de jongeren in Everberg opstelt. Dat personeel maakt een dossier op en bekijkt de situatie van de jongeren, maar na vijf dagen is er plots plaats in een gemeenschapsinstelling en wordt de jongere overgeplaatst. Mocht Everberg en de voorlopige hechtenis zijn ingebouwd in een globaal jeugdsanctierecht, dan zou de jongere daar een maand blijven en kon het personeel ook echt zijn werk doen. Dat zou eigenlijk veel beter zijn. Ik denk al bij al dat Everberg op dit moment naar behoren werkt, en dat we dit concept in de toekomst moeten blijven verdedigen.

Ook ik was aangenaam verrast dat er nog zo veel jongeren naar huis konden. Dat betekent inderdaad dat het systeem van voorlopige hechtenis ook werkt. Bij volwassenen is dat ook zo. Soms moet de overheid de beslissing nemen om iemand dringend uit de samenleving te nemen om alles op een rijtje te kunnen zetten. Na een tijd blijkt dan vaak – gelukkig maar – dat de feiten minder zwaarwichtig waren dan gedacht of dat het ging om een eerste vergrijp of een optreden in groepsverband, en dat het niet nodig is om die jongere drie maanden in een gesloten instelling te plaatsen. Hij kan dan mits toezicht van de sociale dienst van de jeugdrechtsbank opnieuw naar huis, en als dat niet lukt, kan hij eventueel later opnieuw door de jeugdrechter worden opgeroepen. Dat is voor mij het bewijs dat een en ander werkt.

Mevrouw Sonja Becq : Wat is de meerwaarde van Everberg in vergelijking met een gesloten instelling ?

Minister Mieke Vogels : De meerwaarde bestaat erin dat Everberg fungeert als opvangnet van jongeren in voorlopige hechtenis. Na één week en na één maand verschijnen ze opnieuw voor de jeugdrechter. Men heeft dan tijd om na te gaan of een doorverwijzing naar gesloten opvang in een gemeenschapscentrum al dan niet nodig is.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Een voorlopige hechtenis is toch een voorafname op het jeugdsanctierecht ? We zitten in een onmogelijke juridische situatie door de samenwerking met de federa-

le overheid, en een vernietiging van de Everberg-wet is niet onmogelijk wegens een inbreuk op de wetten en de Grondwet.

Minister Mieke Vogels : Ik ben het met u eens dat de constructie juridisch gezien inderdaad niet is zoals het hoort. Ik ben er wel vragende partij voor dat er snel een jeugdsanctierecht tot stand komt. Een andere zaak is de werking van Everberg. Anders dan in het parlement zo dikwijls werd voorspeld, functioneert dat wel.

De voorzitter : Everberg kan een functie krijgen in het verlengde van een nieuw jeugdsanctierecht. De huidige werking is wel iets anders : vandaag is het een federale instelling met plaatsen die de gemeenschappen aanbieden op basis van de wet op de jeugdbescherming van 8 april 1965. Politiek en maatschappelijk gezien valt hierover te discussiëren, maar of dit juridisch zo kaduuk is, valt te betwijfelen, want de wet van 1965 liet ook toe dat jongeren werden opgesloten.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Dit was inderdaad mogelijk in een Vlaamse instelling, maar niet in een federale.

Wat is de meerwaarde van Everberg ten opzichte van een gesloten Vlaamse gemeenschapsinstelling ?

Minister Mieke Vogels : Jongeren die in Everberg en niet in een gesloten gemeenschapsinstelling terecht komen, hebben geluk. Voor hetzelfde feit kan de jongere die in een gesloten gemeenschapsinstelling terecht komt, voor drie maanden zijn vrijheid worden ontnomen. In Everberg komen ze na één week en daarna na één maand opnieuw voor de jeugdrechter.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Ik noteer dat jongeren voor dezelfde feiten op een verschillende manier worden behandeld.

Minister Mieke Vogels : Dit is geen nieuws. Ik heb al vaak gezegd dat de Everberg-wet jongeren meer rechtswaarborgen biedt dan de wet van 1965. De wet van 1965 gaat ervan uit dat jongeren niets kunnen misdoen, maar geeft ze ook geen rechten. Er is een jeugdrecht nodig, maar dat moet op het federale niveau worden uitgewerkt. Men moet de juiste vragen in de juiste assemblee stellen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Op 28 januari 2002 kondigde u de oprichting van Everberg aan, mits een samenwerkingsakkoord en mits een jeugdsanctierecht. Het samenwerkingsakkoord

moest in het Vlaams Parlement worden goedgekeurd, waardoor we de mogelijkheid hadden om een jeugdsanctierecht af te dwingen. CD&V heeft op federaal niveau in die zin voorstellen ingediend, maar de meerderheid is blijkbaar niet bereid om daarop in te gaan. Nochtans zijn er genoeg juridische argumenten om werk te maken van een jeugdsanctierecht.

De minister : In het evaluatierapport staat dat er in Everberg aan vaandelzwaaien wordt gedaan. Dat verbaasde me.

De voorzitter : De heer Henderickx, afdelingshoofd afdeling Gemeenschapsinstellingen, heeft het woord.

De heer Karel Henderickx, afdelingshoofd afdeling Gemeenschapsinstellingen : Het samenwerkingsakkoord bepaalt dat de gewone medische zorg onder de verantwoordelijkheid van de federale overheid valt. De federale overheid heeft hiervoor afspraken gemaakt met huisdokters uit de buurt. Elke nieuwe jongere krijgt trouwens een medisch onderzoek.

Naar analogie van de regeling in de gemeenschapsinstellingen, zijn we ervan uitgegaan dat de psychiatrische zorg vooral bijdraagt aan de screening van de problemen en instaat voor de hoogstnodige zorgen, zoals het voorschrijven van een medicijn. We hebben tot nog toe geen psychiaters nodig gehad. De Franstaligen hebben wel psychiaters ingeschreven in hun personeelsformatie. Wij hebben juist ingeschat dat we hun deskundigheid niet zo vaak nodig zouden hebben. Als iemand wel psychiatrische hulp behoeft, dan kunnen we rekenen op hulp op freelancebasis vanuit een psychiatrische instelling die 2 kilometer verder is gelegen.

Voor de rest van de screening en observatie hebben we voldoende deskundigheid in huis via onze psychologen en pedagogen. Als het parket een screening vraagt, dan wordt daarvoor altijd een expert aangesteld. Het had dus niet veel zin om psychiaters in de personeelsformatie in te schrijven. Gedurende de twintig jaar dat ik in de jeugdbescherming werk, heb ik steeds vastgesteld dat wij het met minder even goed of beter doen. Wij hebben geoordeeld dat we niet zoveel psychiaters nodig hebben als aan Franstalige kant, maar er is geen verschil op het vlak van de dienstverlening.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Ik heb geen waardeoordeel gehecht aan de verschillen, ik merkte ze gewoon op.

De heer Karel Henderickx : Er is altijd minstens één begeleider bij de jongeren. Op weekdays zijn er overdag per tien jongeren altijd twee leerkrachten. De formatie laat toe dat er in de weekends meestal een dubbele bezetting is van het aantal opvoeders, want dan wordt er geen les gegeven.

Het organiseren van rookpauzes is een zaak van de federale overheid. De federale overheid is bevoegd voor de beveiliging en het luchten van de jongeren, en legt daarvoor strikte regels op. Vandaar dat de rookpauzes, die buiten worden genomen en dus onder het luchten vallen, volgens een dermate strikt schema verlopen. Er is niet veel verschil tussen de rookpauzes van de gewone jongeren en de gestraften, want ook de gestraften mogen driemaal per dag gedurende een kwartier roken. Dat de pauzes makkelijker uitlopen bij een grotere groep dan bij één gestrafte, is goed mogelijk. Het is ook mogelijk om als straf iemand te verbieden te roken, maar dat is niet opgenomen in het schema.

In het rapport staat inderdaad dat er in Everberg aan vaandelzwaaien wordt gedaan. Ik denk wel dat dat 'vandelzwaaien' moet zijn, in plaats van 'vaandelzwaaien'. Veel van de aangeworven onderwijskrachten hebben een sociaal-culturele opleiding achter de rug. We hebben ze de vrijheid gegeven om zelf bezigheden voor de jongeren uit te werken. Daardoor komt de individuele creativiteit naar boven, net als de vaardigheden en kennis. Het pedagogische team moet een beslissing nemen over de voorstellen. Naast het vandelzwaaien staat bijvoorbeeld ook voetballen op het programma.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : De conclusie op pagina 17 blijft merkwaardig. Alles hangt natuurlijk af van de evolutie en de manier waarop de jeugdrechters reageren op 'als misdrijf omschreven feiten'. Veel hangt ook af van het gedrag van de jongeren zelf, want sommigen zijn agressief. Ik pleit dan ook voor meer preventie.

De tweespalt tussen de equipe van de Vlaamse Gemeenschap en die van de gesloten en halfopen gemeenschapsvoorzieningen mag niet te lang blijven voortbestaan. Wij hopen dat de minister ons verder zal inlichten over zowel het personeelsprobleem als het aantal ontvluchtelingen. De ontvluchtelingen zijn immers ook een belangrijk signaal. De driehonderd kinderen die zijn weggelopen, gaan immers ook naar huis. Dat betekent zes op veertig kinderen.

Minister Mieke Vogels : Er is helemaal geen discrepantie tussen de verschillende personeelsleden.

De voorzitter : Het toont aan dat voor andere zware instellingen zo een samenwerking met het federale niveau en een opdeling tussen beveiliging enerzijds en inhoudelijke werking anderzijds zeker ook aan de orde is. Als er een jeugdsanctierecht komt, moet er een duidelijke herprofilering komen. De federale overheid moet voor beveiliging zorgen, het inhoudelijke werk intra muros komt de Vlaamse Gemeenschap toe.

De heer Karel Henderickx : De federale overheid gaat ervan uit dat er niemand mag ontvluchten. Wij gaan ervan uit dat we jongeren in de maatschappij moeten herintegreren. Zo worden er soms risico's genomen en afgewogen. Bij het aantal ontvluchtingen zitten ook de jongeren die op verlof gingen en toevallig niet op zondagavond, maar pas op maandag of helemaal niet meer terugkeerden. Ofwel hanteert men de regel dat de jongeren gedurende vijf of zes maanden niet naar huis gaan, ofwel werkt men met ouders samen en ondersteunt men hen in het opvoedingsproces. Dan stuurt men de jongeren naar huis in het weekend en neemt men een risico.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Het gaat ook om onze verantwoordelijkheid en in de eerste plaats die van de minister. Bij het nemen van risico's moet niet enkel worden afgewogen in hoeverre de herintegratie van de jongere daardoor al dan niet meer kansen krijgt. Er zijn ook risico's voor het personeel. Toen ik de gemeenschapsinstelling in Mol bezocht, heb ik vastgesteld dat er bij het personeel een gevoel van onveiligheid leeft. De samenleving is weliswaar gewelddadiger geworden, maar het feit dat het verhaal van Everberg niet af is omwille van het ontbreken van een jeugdsanctierecht, doet er nog een schep bovenop. Dit moet zo snel mogelijk in orde komen.

De voorzitter : Het dossier-Everberg zal in de toekomst ongetwijfeld nog evolueren. Wij zullen het blijven opvolgen.

De verslaggever,

De voorzitter,

Trees MERCKX-VAN GOEY   Patricia CEYSENS
